

Xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, kiến tạo giá trị nền tảng để dân tộc vươn mình trong kỷ nguyên mới

TS Đoàn Trường Thọ

Tạp chí Cộng sản

09:05, ngày 09-11-2025

TCCS - Xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nhiệm vụ trọng tâm trong tiến trình đổi mới hệ thống chính trị của Đảng Cộng sản Việt Nam đáp ứng yêu cầu của kỷ nguyên mới. Đây là yếu tố then chốt bảo đảm ổn định chính trị, nâng cao vị thế quốc gia, ứng phó hiệu quả với các thách thức toàn cầu, mở ra cơ hội và động lực cho phát triển bền vững, hiện thực hóa mục tiêu xây dựng xã hội “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

Xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam - tiền đề, giá trị nền tảng trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc

Nhà nước pháp quyền là mô hình tổ chức nhà nước hiện đại, trong đó quyền lực nhà nước được thiết lập và vận hành trên nền tảng thượng tôn Hiến pháp và pháp luật nhằm hướng tới mục tiêu dân chủ, bảo đảm quyền con người và quyền công dân. Ở Việt Nam, việc xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, không chỉ là yêu cầu để thực hiện các mục tiêu đã được xác định trong Hiến pháp năm 2013 và Nghị quyết số 27-NQ/TW, ngày 9-11-2022, của Hội nghị Trung ương 6 khóa XIII, “Về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới”, mà còn nhằm bảo đảm cho người dân được thụ hưởng thực chất các giá trị dân chủ, công bằng và nhân văn,

thể hiện qua quy định pháp luật, tổ chức bộ máy nhà nước, hoạt động bảo vệ công lý, quyền con người và quyền công dân.

Ra đời từ nền tảng dân chủ và nhu cầu khách quan của xã hội xã hội chủ nghĩa, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam tồn tại và phát triển song hành với tiến trình mở rộng dân chủ xã hội chủ nghĩa và xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa trong khuôn khổ hệ thống chính trị do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo. Với bản chất là nhà nước của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân, toàn bộ quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam được xây dựng trên những giá trị cốt lõi sau: (1) Bảo đảm chủ quyền nhân dân; (2) Thượng tôn Hiến pháp và pháp luật; (3) Công nhận, tôn trọng, bảo đảm và bảo vệ quyền con người, quyền công dân; (4) Bảo đảm quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công rõ ràng, phối hợp chặt chẽ và kiểm soát hiệu quả; (5) Thực hiện nguyên tắc bảo đảm cao nhất lợi ích quốc gia - dân tộc, trên cơ sở tuân thủ các nguyên tắc cơ bản của Hiến chương Liên hợp quốc, pháp luật quốc tế và các cam kết quốc tế mà Việt Nam là thành viên. Đại hội XIII của Đảng đã đề ra những định hướng, quan điểm và giải pháp quan trọng để tiếp tục đẩy mạnh xây dựng và hoàn thiện mô hình nhà nước này. Đây được xác định là nhiệm vụ trọng tâm trong công cuộc đổi mới hệ thống chính trị, được triển khai đồng bộ, gắn kết chặt chẽ với đổi mới toàn diện nhằm bảo đảm và thúc đẩy dân chủ xã hội chủ nghĩa, đồng thời kiến tạo, đổi mới và phát triển các lĩnh vực kinh tế, văn hóa, xã hội vì con người và vì tiến bộ xã hội. Thực hiện chủ trương của Đại hội XIII, ngày 9-11-2022, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII ban hành Nghị quyết số 27-NQ/TW, xác định rõ mục tiêu tổng quát, 5 quan điểm chỉ đạo và 10 nhóm nhiệm vụ, giải pháp trọng tâm nhằm tiếp tục hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong bối cảnh mới.

Nhờ những nỗ lực không ngừng trong xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, trong những năm qua, Việt Nam đã đạt được một số thành tựu nổi bật:

Một là, về cơ bản đã thiết lập được một cơ chế pháp lý bảo đảm thực hiện nhất quán nguyên tắc “tất cả quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân”. Nền dân chủ ngày càng được củng cố và mở rộng; các quyền hiến định của nhân dân, đặc biệt là quyền dân chủ trực tiếp, đã từng bước được pháp luật cụ thể hóa và đưa vào thực tiễn. Trách nhiệm của Nhà nước trước nhân dân ngày càng được nâng cao.

Hai là, quyền lực nhà nước đã được phân công, điều chỉnh và giới hạn một cách hợp lý và chặt chẽ hơn thông qua Hiến pháp và hệ thống pháp luật. Chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và vai trò của các cơ quan trong bộ máy nhà nước được quy định rõ hơn so với trước đây. Điều này đã thu hẹp không gian có thể xảy ra sai sót trong hoạt động của cơ quan và cán bộ công quyền. Nhân dân - với tư cách là chủ thể tối cao của quyền lực nhà nước - cũng ngày càng nhận thức rõ hơn về quyền làm chủ của mình và về trách nhiệm, phạm vi hoạt động của từng cơ quan nhà nước.

Ba là, vị trí tối cao của Hiến pháp được khẳng định. Các Hiến pháp của Việt Nam qua từng thời kỳ đều thể hiện nhất quán tinh thần Hiến pháp là đạo luật cơ bản, có hiệu lực pháp lý cao nhất; “Nhà nước được tổ chức và hoạt động theo Hiến pháp và pháp luật”⁽¹⁾; “Mọi văn bản pháp luật khác phải phù hợp với Hiến pháp. Mọi hành vi vi phạm Hiến pháp đều bị xử lý”⁽²⁾; “Quốc hội, Chủ tịch nước, Chính phủ, Tòa án nhân dân, Viện kiểm sát nhân dân, các cơ quan khác của Nhà nước và toàn thể nhân dân có trách nhiệm bảo vệ Hiến pháp”⁽³⁾.

Bốn là, bộ máy nhà nước được quan tâm đổi mới, kiện toàn theo hướng ngày càng tinh gọn, hiệu lực, hiệu quả. Năng lực của các cơ quan lập pháp, hành pháp và tư pháp ngày càng được nâng cao rõ rệt. Trách nhiệm của bộ máy nhà nước, của từng cán bộ, công chức trong bộ máy nhà nước, nhất là đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý

được xác định rõ. Kiểm soát quyền lực trong thực thi công vụ được tăng cường theo hướng cán bộ, công chức có thẩm quyền càng lớn, chức vụ càng cao thì càng phải chịu sự kiểm soát chặt chẽ.

Năm là, hệ thống pháp luật đã và đang được xây dựng, hoàn thiện theo hướng ngày càng tiệm cận đầy đủ hơn với các yêu cầu của nguyên tắc pháp quyền, cụ thể:

(1) Quy trình xây dựng và ban hành pháp luật ngày càng bảo đảm tính dân chủ, công khai, minh bạch và gắn bó chặt chẽ hơn với thực tiễn đời sống xã hội. (2) Nội dung của các văn bản pháp luật ngày càng phản ánh sâu sắc hơn ý chí, nguyện vọng của nhân dân; đồng thời thể hiện rõ các giá trị công bằng, dân chủ và bình đẳng. Pháp luật không chỉ nhằm bảo vệ và bảo đảm quyền tự do, dân chủ, quyền con người và quyền công dân, mà còn phát huy vai trò kiến tạo phát triển đối với nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, đồng thời bảo đảm an toàn pháp lý cho người dân và doanh nghiệp. (3) Tính minh bạch, khả thi, thống nhất, đồng bộ, ổn định, dễ tiên liệu và dễ tiếp cận của hệ thống pháp luật ngày càng được nâng cao. (4) Từ chỗ là công cụ quản lý xã hội của nhà nước, pháp luật đang từng bước trở thành thiết chế để nhân dân thực hiện quyền lực của mình, đồng thời là cơ sở kiểm soát và giới hạn quyền lực nhà nước.

Sáu là, việc ghi nhận, tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm quyền con người, quyền công dân đạt nhiều thành tựu. Pháp luật về quyền con người và quyền công dân được chú trọng hoàn thiện trên tất cả các lĩnh vực: chính trị, dân sự, kinh tế, văn hóa và xã hội. Hiến pháp năm 2013 khẳng định rõ việc bảo đảm và bảo vệ quyền con người, quyền công dân là nhiệm vụ hàng đầu của các thiết chế trong bộ máy nhà nước. Trên cơ sở các nguyên tắc hiến định, nhiều đạo luật và bộ luật đã được ban hành nhằm cụ thể hóa các quy định của Hiến pháp, tạo cơ sở pháp lý cho việc bảo đảm và bảo vệ quyền con người, đặc biệt là quyền của các nhóm yếu thế, dễ bị tổn thương. Bên cạnh đó, Nhà nước đã tích cực và chủ động tham gia vào các cơ chế toàn cầu và khu vực

về quyền con người, trong đó đã phê chuẩn và gia nhập 7/9 công ước quốc tế cơ bản về quyền con người. Trong lĩnh vực tư pháp, việc bảo vệ quyền con người ngày càng được chú trọng; hoạt động điều tra, truy tố, xét xử, thi hành án cũng như các biện pháp bắt, giam, giữ, cải tạo đều được thực hiện một cách nghiêm minh, dân chủ và công bằng, góp phần giảm thiểu oan, sai trong tố tụng.

Bây là, nguyên tắc Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo Nhà nước và xã hội tiếp tục được khẳng định nhất quán trong suốt quá trình hình thành và phát triển của Nhà nước Việt Nam, từ Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa đến Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam hiện nay. Nguyên tắc này đã được nhân dân ghi nhận và thể chế hóa trong các bản Hiến pháp năm 1980, 1992 và 2013.

Như vậy, việc xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đã góp phần quan trọng vào những thành tựu to lớn trong sự nghiệp phát triển đất nước. Mô hình nhà nước này ngày càng thực hiện tốt hơn vai trò tận tụy phục vụ nhân dân, phụng sự Tổ quốc, bảo vệ công lý, quyền con người và quyền công dân. Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đã không ngừng hoàn thiện để xứng đáng là nền tảng giá trị cốt lõi, thể hiện và tôn vinh những thành quả tốt đẹp mà dân tộc ta đã dày công gây dựng bằng biết bao mồ hôi, xương máu qua các thời kỳ lịch sử. Đây cũng chính là nền tảng tạo thế và lực mới để đất nước ta tự tin hội nhập, phát triển trong kỷ nguyên mới, như đồng chí Tổng Bí thư Tô Lâm khẳng định: “*Xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là biện pháp, cách thức để thực hiện thành công mục tiêu của Đảng ta đã được xác định trong Điều lệ Đảng: xây dựng nước Việt Nam độc lập, dân chủ, giàu mạnh, xã hội công bằng, văn minh, không có người bóc lột người, thực hiện thành công chủ nghĩa xã hội và cuối cùng là chủ nghĩa cộng sản*”⁽⁴⁾.

Kỷ nguyên mới, yêu cầu và thách thức mới đối với việc xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Kỷ nguyên mới chính là thời kỳ mà Việt Nam đặt mục tiêu chuyển mình từ một nước đang phát triển thành một nước hiện đại, giàu mạnh và có vị thế ngày càng cao trên trường quốc tế. Đây là giai đoạn có những thay đổi quan trọng về kinh tế, xã hội, mỗi quốc gia trên thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng đều phải đối phó với những thách thức toàn cầu, như biến đổi khí hậu, an ninh mạng, dịch bệnh, tham gia vào việc giữ gìn hòa bình Liên hợp quốc... Đây cũng là quá trình Việt Nam bước vào thời kỳ xây dựng chiến lược phát triển kinh tế số, xã hội số và ứng dụng khoa học - công nghệ vào mọi lĩnh vực đời sống, đặt nền tảng cho sự phát triển toàn diện. Những giá trị văn hóa và bản sắc văn hóa dân tộc cần được giữ gìn, bảo vệ và phát huy, việc áp dụng những giá trị của sự tiến bộ phải cân bằng với việc giữ gìn những giá trị truyền thống để văn hóa cũng trở thành nguồn lực phục vụ cho công cuộc phát triển bền vững. Điều này hoàn toàn phù hợp với mục tiêu phát triển đất nước và xây dựng, hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam mà Nghị quyết số 27-NQ/TW của Đảng Cộng sản Việt Nam đặt ra. Để góp phần đạt được những thành tựu to lớn trong kỷ nguyên mới, những năm tiếp theo, Việt Nam cần có sự tăng tốc, quyết liệt, tập trung hơn nữa trong tổ chức, thực hiện nhiệm vụ xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, cụ thể:

Một là, cần tập trung cao độ cho việc xây dựng một hệ thống pháp luật dân chủ, công bằng, nhân đạo, đầy đủ, đồng bộ, thống nhất, kịp thời, khả thi, công khai, minh bạch, ổn định, dễ tiếp cận, được thực hiện nghiêm minh và nhất quán. Để thực hiện được mục tiêu này, trước hết cần đổi mới tư duy về pháp luật, coi pháp luật không chỉ là công cụ quản lý của nhà nước, mà còn là công cụ trong tay nhân dân để nhân dân thực hiện quyền làm chủ của mình, để nhân dân giám sát và kiểm soát quyền lực nhà nước, phát huy sức sáng tạo, khơi thông mọi nguồn lực phục vụ phát

triển; là biểu tượng của công lý, chính nghĩa, dân chủ và quyền con người, là nền tảng của hòa bình, trật tự và phát triển. Pháp luật có sứ mệnh cao cả là thể hiện và bảo đảm thực hiện trên thực tế những giá trị cốt lõi của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, định hướng, điều chỉnh các hoạt động kinh tế - xã hội theo mục tiêu xây dựng một xã hội không có áp bức, bất công, chú trọng bảo vệ lợi ích và hỗ trợ các nhóm yếu thế, thu hẹp khoảng cách giàu, nghèo, mọi người đều bình đẳng, tự do và có điều kiện phát triển, hoàn thiện.

Hai là, bảo đảm trên thực tế nguyên tắc Nhà nước được tổ chức và hoạt động trên cơ sở Hiến pháp và pháp luật. Cơ quan nhà nước, công chức nhà nước chỉ được làm những gì pháp luật quy định, không được tùy tiện, lạm quyền, lộng quyền, bảo đảm quyền lực không bị tha hóa, quyền lực công phải vì lợi ích công, không thể bị chi phối bởi ý chí cá nhân hay nhóm lợi ích. Đẩy mạnh xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam cũng là quá trình Nhà nước phát huy vai trò kiến tạo sự phát triển, củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc, bảo đảm đồng thuận xã hội, tăng cường lòng tin của nhân dân vào sự công chính, minh bạch, hiệu quả của hệ thống pháp luật, của Nhà nước.

Ba là, Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam phải hiện thực hóa được điều mà Chủ tịch Hồ Chí Minh mong muốn “Trăm điều phải có thần linh pháp quyền”⁽⁵⁾. Nhà nước ấy mang đặc trưng là sự kết hợp giữa nguyên tắc thượng tôn Hiến pháp và pháp luật với các giá trị tốt đẹp của xã hội xã hội chủ nghĩa, đây vừa là yêu cầu tối quan trọng đặt ra đối với Nhà nước, vừa là sự định hướng hoạt động của hệ thống chính trị với mục tiêu cao nhất là phục vụ nhân dân, phụng sự Tổ quốc. Nhân dân là chủ thể tối cao của quyền lực nhà nước, toàn bộ quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân, Nhà nước phục vụ lợi ích của nhân dân, mọi chính sách, pháp luật của Nhà nước đều phải hướng tới mục tiêu nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho nhân dân; tạo không gian dân chủ rộng mở để nhân dân tham gia quản lý

nhà nước, giám sát, phản biện và đóng góp ý kiến đối với hoạt động của bộ máy nhà nước, bảo đảm để “Nước ta là nước dân chủ, địa vị cao nhất là dân, vì dân là chủ. Trong bộ máy cách mạng, từ người quét nhà, nấu ăn cho đến Chủ tịch một nước đều là phân công làm đầy tớ cho dân”⁽⁶⁾; “Mọi chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của nhà nước đều vì lợi ích của nhân dân”⁽⁷⁾.

Trong bối cảnh hiện nay, nhất là khi thế giới có những biến động phức tạp về cả chính trị và kinh tế, việc xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam phải đối mặt với một số thách thức như sau: *Thách thức từ bên trong* là việc tổ chức bộ máy nhà nước, hệ thống pháp luật còn một số bất cập, chưa đáp ứng yêu cầu thực tiễn. Quyền lực nhà nước chưa được kiểm soát hiệu quả⁽⁸⁾; vai trò giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân chưa được phát huy mạnh mẽ; ý thức chấp hành pháp luật của một bộ phận cán bộ, công chức, đảng viên và nhân dân chưa nghiêm⁽⁹⁾; cơ chế bảo đảm quyền làm chủ của nhân dân, quyền con người, quyền công dân có mặt chưa được phát huy đầy đủ; cải cách hành chính, cải cách tư pháp chưa đáp ứng yêu cầu phát triển...; hệ thống pháp luật chưa hoàn thiện và đồng bộ, nhiều văn bản pháp luật còn thiếu tính nhất quán, gây khó khăn trong việc áp dụng, một số quy định pháp luật chưa phù hợp với thực tiễn, chưa theo kịp với sự phát triển nhanh chóng của hệ sinh thái số và hội nhập quốc tế hiện nay⁽¹⁰⁾. Sự tổ chức và vận hành bộ máy nhà nước còn quan liêu, thiếu hiệu quả, một số cơ quan nhà nước còn chồng chéo chức năng và nhiệm vụ, dẫn đến lãng phí nguồn lực. Tệ tham nhũng, lợi ích nhóm trong bộ máy nhà nước vẫn là vấn đề nan giải, gây mất niềm tin của người dân vào hiệu quả thực thi pháp luật. Chất lượng cán bộ, công chức chưa đồng đều, một bộ phận cán bộ chưa đáp ứng được yêu cầu về trình độ, năng lực, đạo đức công vụ, làm suy giảm hiệu quả hoạt động của bộ máy. Vai trò của người dân trong việc góp ý kiến, giám sát hoạt động của nhà nước và dân chủ ở cơ sở chưa thực sự được phát huy hiệu quả⁽¹¹⁾. Công tác tuyên truyền, giáo dục pháp luật vẫn là khâu yếu, chưa được lan tỏa sâu rộng trong

xã hội. Công tác quản lý nhà nước chưa đáp ứng được với yêu cầu, nhất là trong bối cảnh số hiện nay.

Thách thức từ bên ngoài là sự cạnh tranh quyền lực và điều chỉnh chiến lược của các nước lớn tạo ra nhiều khó khăn, thách thức đối với nhiệm vụ giữ vững độc lập, chủ quyền. Đảng ta đã có những nhận định, quan điểm đúng đắn: “Cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn rất phức tạp, gay gắt; cục diện đa cực ngày càng rõ nét”⁽¹²⁾; “Khu vực châu Á - Thái Bình Dương, trong đó Đông Nam Á có vị trí chiến lược ngày càng quan trọng, là khu vực cạnh tranh gay gắt giữa các cường quốc, tiềm ẩn nhiều bất ổn”⁽¹³⁾. Tác động từ quá trình toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế, sự phù hợp giữa pháp luật quốc gia với pháp luật quốc tế để vừa bảo đảm được lợi ích dân tộc như quyền lợi kinh tế, gìn giữ bản sắc văn hóa dân tộc, vừa tham gia chủ động vào quá trình toàn cầu hóa là thách thức không nhỏ⁽¹⁴⁾. Biến đổi khí hậu, thiên tai và các tác động môi trường như nước biển dâng, bão, lụt, hạn hán, các yêu cầu của phát triển bền vững như giảm phát thải khí nhà kính, bảo vệ môi trường... tạo ra thách thức lớn trong việc cân bằng giữa tăng trưởng kinh tế và bảo vệ môi trường⁽¹⁵⁾. Vấn đề tội phạm xuyên quốc gia và an ninh mạng như buôn bán ma túy trái phép, nạn buôn người, lừa đảo trực tuyến, rò rỉ dữ liệu người dùng, gián điệp mạng... đang trở thành những vấn đề nghiêm trọng, đòi hỏi hệ thống pháp luật và cơ chế thực thi pháp luật phải đủ mạnh để đối phó; sự phát triển nhanh chóng của công nghệ và internet làm gia tăng các nguy cơ như tấn công mạng, đánh cắp thông tin và thao túng dữ liệu⁽¹⁶⁾...

Định hướng xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam để dân tộc vươn mình trong kỷ nguyên mới

Để xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, trong thời gian tới cần chú trọng một số vấn đề sau:

Một là, cần triển khai hiệu quả Nghị quyết số 27-NQ/TW, bởi đây là Nghị quyết quan trọng của Đảng ta về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, có nội dung rộng và sâu, liên quan đến tất cả các thiết chế trong hệ thống chính trị. Qua hơn hai năm thực hiện, Việt Nam đã đạt được nhiều kết quả quan trọng, trên thực tế nhân dân đã phần nào cảm nhận những lợi ích mà Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam mang lại. Tuy nhiên, trong tình mới, khi cả đất nước, cả dân tộc dưới sự lãnh đạo của Đảng quyết tâm vươn mình trong kỷ nguyên mới, đặt ra yêu cầu thực hiện tốt hơn nữa 10 nhiệm vụ mà Nghị quyết số 27-NQ/TW đề ra, nhất là đối với những nhiệm vụ trọng tâm, tạo thêm sự vững chắc về tiền đề và điều kiện để dân tộc tự tin vươn mình trong kỷ nguyên mới. Đẩy nhanh tiến độ, tập trung vào các nhiệm vụ đột phá nhằm tạo chuyển biến rõ nét trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, góp phần tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển của đất nước trong kỷ nguyên mới.

Hai là, cần nghiên cứu sâu sắc và toàn diện để xử lý hiệu quả, hài hòa và đồng bộ môi quan hệ lớn: “Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, nhân dân làm chủ”. Trong đó, chú trọng xây dựng hệ thống thể chế và cơ chế tổng thể, thống nhất, khả thi nhằm bảo đảm sự vận hành thông suốt, nhịp nhàng và hiệu quả của các thiết chế trong hệ thống chính trị và xã hội, tạo nên sức mạnh tổng hợp thúc đẩy phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới. Môi quan hệ giữa Đảng - Nhà nước - nhân dân đã được Cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng xác định là trụ cột nền tảng và được ví như “ba chân kiềng vững chắc” của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Theo đó, Đảng lãnh đạo là đặc trưng cốt lõi của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, bảo đảm tính định hướng và bản chất của Nhà nước là của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân. Nhà nước đại diện cho quyền làm chủ của nhân dân, là chủ thể tổ chức thực hiện đường lối của Đảng, với mục tiêu phục vụ nhân dân và phát triển đất nước. Đồng thời, Nhà nước có trách nhiệm ghi nhận, tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm quyền làm chủ của nhân dân bằng các cơ chế cụ thể, thiết thực và hiệu quả; không ngừng

nâng cao năng lực làm chủ của nhân dân; bảo đảm các điều kiện để nhân dân thực hiện quyền làm chủ trên thực tế.

Quyền làm chủ của nhân dân không chỉ là mục tiêu cốt lõi của chế độ, mà còn là giá trị nền tảng xác lập tính chính đáng của vai trò Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý. Thông qua Hiến pháp, nhân dân đã lựa chọn chế độ xã hội chủ nghĩa, khẳng định vai trò lãnh đạo của Đảng, giao quyền và thiết lập cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước, đồng thời xác định trách nhiệm của Nhà nước trong việc tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm quyền con người, quyền công dân. Như vậy, mối quan hệ giữa Đảng lãnh đạo và Nhà nước quản lý thống nhất về bản chất và mục tiêu đều nhằm bảo đảm và phát huy quyền làm chủ của nhân dân. Quyền làm chủ ấy vừa là cơ sở khẳng định tính chính đáng của Đảng và Nhà nước, vừa là động lực nội sinh quan trọng cho sự phát triển đất nước và hiện thực hóa khát vọng của dân tộc. Do đó, quyền làm chủ của nhân dân trở thành tiêu chí quan trọng để đánh giá hiệu quả lãnh đạo của Đảng, hiệu lực quản lý của Nhà nước và mức độ hoàn thiện của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Thực tiễn cho thấy, Đảng Cộng sản Việt Nam đã đạt được nhiều kết quả tích cực trong việc thiết lập và hoàn thiện cơ chế bảo đảm mối quan hệ này. Tuy nhiên, trong bối cảnh mới, với yêu cầu của Nghị quyết số 27-NQ/TW về việc tiếp tục thể chế hóa, hoàn thiện cơ chế, đặc biệt nhấn mạnh phương châm “dân biết, dân bàn, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”, đòi hỏi phải tiếp tục nghiên cứu, xác lập cơ chế tổng thể, đồng bộ giữa các thiết chế trong hệ thống chính trị. Mục tiêu là vừa phát huy vai trò riêng của từng thiết chế, vừa tạo nên sức mạnh tổng hợp vì quyền làm chủ của nhân dân và sự phát triển bền vững của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Ba là, cần tiếp tục đổi mới và phát huy hiệu quả ba trụ cột phát triển căn bản của quốc gia, đó là nhà nước pháp quyền hiện đại, nền kinh tế thị trường phát triển

đầy đủ và xã hội dân chủ phát triển ở trình độ cao. Trong đó, thượng tôn Hiến pháp và pháp luật luôn phải được xác lập là nguyên tắc xuyên suốt, chi phối toàn bộ các tương tác xã hội cũng như mối quan hệ giữa ba trụ cột này. Động lực then chốt cho phát triển đất nước chính là đổi mới toàn diện bộ máy nhà nước, đồng thời xử lý hài hòa mối quan hệ giữa Nhà nước, thị trường và xã hội. Bộ máy tư pháp cần được củng cố theo hướng độc lập trong xét xử, bảo vệ công lý, quyền con người, quyền công dân và lợi ích hợp pháp của Nhà nước, tổ chức, cá nhân; đồng thời đủ năng lực giải quyết các tranh chấp và vi phạm pháp luật ngày càng phức tạp trong xã hội hiện đại. Ngoài ra, trong mối quan hệ với nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, cần xây dựng một nhà nước kiến tạo phát triển, thúc đẩy một nền kinh tế năng động, cạnh tranh, có khả năng tham gia hiệu quả vào chuỗi giá trị toàn cầu. Thể chế kinh tế cần khuyến khích đổi mới sáng tạo, khai thông mọi nguồn lực, đáp ứng yêu cầu của kỷ nguyên số. Để đạt được điều đó, cần thiết lập cơ chế xử lý hiệu quả các xung đột lợi ích, coi đây là một nhiệm vụ trung tâm và đầy thách thức. Vai trò điều tiết của Nhà nước trong nền kinh tế cần được điều chỉnh theo hướng giảm can thiệp trực tiếp, chuyển mạnh sang tạo lập một môi trường cạnh tranh công bằng, minh bạch và hòa nhập, đặc biệt là trong việc bảo đảm quyền sở hữu, quyền tài sản và quyền sử dụng đất.

Kỷ nguyên vươn mình đánh dấu sự phát triển mạnh mẽ của dân tộc Việt Nam đã và đang được khẳng định bằng những thành tựu vượt bậc về kinh tế, xã hội. Trong bối cảnh đó, việc tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam không chỉ là nhiệm vụ trọng tâm mà còn là yêu cầu tất yếu, nhằm kiến tạo nền tảng chính trị - pháp lý vững chắc cho phát triển bền vững, hiện đại hóa đất nước, đồng thời nâng cao vai trò, vị thế và uy tín của Việt Nam trong khu vực và trên trường quốc tế./.

- (1) Điều 8, Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013
- (2) Điều 119, Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013
- (3) Điều 119, Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013
- (4) Tô Lâm: Phát huy tính đảng trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, *Tạp chí Công sản điện tử*, ngày 20-10-2024, https://tapchiconsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/phat-huy-tinh-dang-trong-xay-dung-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam
- (5) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t. 1, tr. 473
- (6) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t. 7, tr. 434
- (7) Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2016, tr. 160
- (8) Trần Ngọc Đường: Kiểm soát quyền lực trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết Trung ương 6 khóa XIII, *Tạp chí Công sản điện tử*, ngày 15-10-2023, https://tapchiconsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/kiem-soat-quyen-luc-trong-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam-theo-tinh-than-nghi-quyet-trung-uong-6-khoa-xiii#:~:text=Ki%E1%BB%83m%20so%C3%A1t%20quy%E1%BB%81n%20l%E1%BB%B1c%20l%C3%A0%20m%E1%BB%99t%20nguy%C3%AAn%20t%E1%BA%AFc,c%C6%A1%20ch%E1%BA%BF%20ki%E1%BB%83m%20so%C3%A1t%20quy%E1%BB%81n%20l%E1%BB%B1c%20nh%C3%A0%20n%C6%B0%E1%BB%9Bc
- (9) Nguyễn Đức Minh: Nâng cao ý thức pháp luật của cán bộ, công chức, viên chức, đáp ứng yêu cầu xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, *Tạp chí Công sản điện tử*, ngày 29-12-2021, <https://tapchiconsan.org.vn/quan-triet-va-thuc-hien-nghi-quyet-dai-hoi-xiii-cua-dang-/2018/824718/nang-cao-y-thuc-phap>

luat-cua-can-bo%2C-cong-chuc%2C-vien-chuc%2C-dap-ung-yeu-cau-xay-dung-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam.aspx

(10) Lục Việt Dũng: Hoàn thiện hệ thống pháp luật trong giai đoạn mới, *Tạp chí Dân chủ & Pháp luật*, ngày 6-10-2023, <https://danchuphapluat.vn/hoan-thien-he-thong-phap-luat-trong-giai-doan-moi>

(11) Mai Hải Oanh: Phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay, *Tạp chí Cộng sản điện tử*, ngày 21-8-2020, <https://tapchicongsan.org.vn/nghien-cu/-/2018/817155/phat-huy-dan-chu-xa-hoi-chu-nghia-o-viet-nam-hien-nay.aspx>

(12) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 207

(13) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, *Sđd*, t. I, tr. 107

(14) Nguyễn Mạnh Hùng: Về hội nhập quốc tế và tham gia tiến trình toàn cầu hóa của Việt Nam, *Tạp chí Cộng sản điện tử*, ngày 18-2-2021, <https://tapchicongsan.org.vn/quoc-phong-an-ninh-oi-ngoai1/-/2018/821539/ve-hoi-nhap-quoc-te-va-tham-gia-tien-trinh-toan-cau-hoa-cua-viet-nam.aspx>

(15) Phạm Tất Thắng: Biến đổi khí hậu và tăng trưởng kinh tế, *Tạp chí Cộng sản điện tử*, ngày 3-1-2017, <https://tapchicongsan.org.vn/nghien-cu/-/2018/42846/bien-doi-khi-hau-va-tang-truong-kinh-te.aspx>

(16) Phạm Khánh Hòa: Thách thức đảm bảo quyền con người trên không gian mạng, *Tạp chí Xây dựng Đảng*, ngày 2-10-2024, <https://xaydungdang.org.vn/nhan-quyen-va-cuoc-song/thach-thuc-bao-dam-quyen-con-nguoi-tren-khong-gian-mang-21723>